

VAARDIGHEDENOVERZICHT

NVMO Werkgroep Klinische Vaardigheden

INLEIDING

De NVMO Werkgroep Klinische Vaardigheden heeft vanuit gezamenlijkheid en met afstemming in 2019 een vaardighedenoverzicht beschreven. Deze is per juni 2023 opnieuw geactualiseerd.

Dit overzicht heeft het volgende doel:

- Het geeft een beschrijving van relevante vaardigheden voor de basisarts, die onderdeel zijn van de geneeskunde opleiding in Nederland en in Vlaanderen.
- Het geeft richting aan overwegingen en ruimte voor keuzes die per faculteit gemaakt kunnen worden.

Het is expliciet de bedoeling om een overzicht te geven en niet een lijst te hanteren die afgevinkt moet worden. Het beheersingsniveau en de wijze hoe en wanneer het onderwijs wordt gegeven is aan de faculteiten zelf, waarbij het advies is om vanuit de faculteiten regelmatig overleg en afstemming te hebben, onderling en met andere werkgroepen binnen de NVMO.

Alle beschreven vaardigheden zijn verbonden aan de competentieontwikkeling van de student geneeskunde zoals beschreven is in het Raamplan 2020 en daarmee een uitwerking van de competenties naar eindtermen. We richten ons met name op de klinische vaardigheden, waarbij de bredere context van consultvaardigheden en samenwerken ook aan bod komt.

Het verwachte niveau (kennis en kunde) van de vaardigheid wordt gerelateerd aan de fase van de student in de opleiding (Bachelor en Master) en het supervisieniveau waarbij er ruimte is om de toepassing in de klinische setting te concretiseren¹. Per faculteit kunnen keuzes hierin worden gemaakt.

De student geneeskunde is zelf verantwoordelijk om deze vaardigheden te onderhouden, feedback te vragen en zo gedurende de opleiding op het verwachte niveau te blijven. De faculteiten/UMCs creëren een leeromgeving (curriculum en toetsprogramma) waarbij dit mogelijk is.

Dit overzicht is beschreven vanuit de huidige situatie van het vaardigheidsonderwijs in Nederland met input vanuit faculteiten in België (Vlaanderen) en met het oog op toekomstige ontwikkelingen en veranderingen in de zorg. De rol van de arts verandert. Het overzicht van vaardigheden is adaptief aan deze ontwikkelingen. Regelmatig zal dit overzicht worden bekeken door de NVMO Werkgroep Klinische Vaardigheden en zo nodig worden aangepast.

¹ Er zijn een aantal vaardigheden die niet in dit overzicht staan, maar die een student geneeskunde onder directe supervisie afhankelijk van lokale afspraken en onder verantwoordelijkheid van de supervisor verricht. Dit gebeurt bijvoorbeeld in jaar 3 van de master geneeskunde (semi-arts-stages).

INDELING VAARDIGHEDEN

Dit vaardighedenoverzicht kent de volgende indeling (gerelateerd aan competenties):

- Anamnese (medische deskundigheid, communicatie)
- Lichamelijk onderzoek (medische deskundigheid, communicatie)
- Vaardigheden ten behoeve van aanvullend diagnostisch onderzoek (medische deskundigheid, communicatie, wetenschappelijk denken)
- Therapeutische vaardigheden (medische deskundigheid, communicatie)
- Verslaglegging en overdracht (medische deskundigheid, communicatie, samenwerking)
- Communicatie en Consultvaardigheden (medische deskundigheid, communicatie, samenwerking, leiderschap, maatschappelijk handelen, wetenschappelijk denken, professionaliteit)
- Samenwerken met andere professionals (medische deskundigheid, communicatie, samenwerking, leiderschap, professionaliteit)

De vaardigheden worden algemeen beschreven. De verwachting is dat de student de fysiologische (normale) bevindingen kan beschrijven, de pathologische bevindingen kan herkennen, interpreteren en toepassen (klinisch redeneren) binnen de context van de klacht/het probleem van de patiënt/situatie en het diagnostisch proces.

Het veilig werken, voor patiënt, naasten en de zorgverlener zelf, inclusief de betrouwbaarheid van bevindingen, eerlijk zijn over onzekerheden en eigen grenzen aangeven, hygiëne en professionaliteit zijn belangrijke voorwaarden om de verschillende vaardigheden toe te kunnen passen.

ANAMNESE

zowel systematisch als hypothesegericht

- hulpvraag/verhelderen van de klacht met hierbij verwachting (zorgbehoefte) en de beleving van de patiënt, te exploreren en te benoemen)
- o.a. speciële anamnese, algemene anamnese en tractusanamnese
- hetero-anamnese

LICHAMELIJK ONDERZOEK/VAARDIGHEID

Het onderzoek van onderstaande onderwerpen (organen en orgaansystemen) verdient aandacht bij de ontwikkeling tot een medisch professional. Basistechnieken (inspectie, palpatie, percussie, auscultatie) maken daarvan onderdeel uit, maar zijn niet expliciet per onderzoek benoemd. Ook de kennis over eventuele onderzoeken op indicatie valt onder de genoemde termen.

Algemene indruk (bij levensbedreigende situaties volg ABCDE-methode)

- bewustzijn
- eerste indruk
- lichaamsbouw
- vitale functies
- antropometrische gegevens

Huid & huidadnexen

- algemeen en huidafwijkingen (PROVOKE)

Lymfesysteem

- lymfeklierstations

Hoofd

- schedel en gelaat
- oog en visus
- oor, gehoor en evenwicht
- neus en neusbijholten
- mond- en keelholte

Hals

- algemeen
- speekselklieren en schildklier

Thorax

- algemeen
- hart
- longen en luchtwegen
- mammae

Abdomen

- algemeen
- buik oriënterend
- buikorganen
- liezen
- anale gebied en rectum

Genitalia

- andrologisch onderzoek
 - penis en scrotum
 - prostaat
- gynaecologisch onderzoek
 - vulva
 - speculumonderzoek
 - vaginaal toucher

Perifere Circulatie

- arteriële circulatie
- veneuze circulatie

Bewegingsonderzoek:

- wervelkolom
- bovenste extremiteiten (schouder, elleboog, pols, hand)
- onderste extremiteiten (heup, knie, enkel, voet)

Neurologisch onderzoek

- hogere cerebrale functies
- stem, spraak en taal
- hersenzenuwen
- houding en looppatroon
- motoriek
- sensibiliteit
- beoordeling reflexen

- coördinatie en diadochokinese
- beoordeling van nekstijfheid/meningeale prikkeling

Het Mentale Status Onderzoek (psychiatrisch onderzoek)

Zwangerschap en kraambed

- onderzoek van de zwangere (uitwendig)
- onderzoek van de persoon in partu
- onderzoek van de pasgeborene
- onderzoek in het kraambed

Specifieke onderzoeken:

- het oriënterend algemeen onderzoek bij de volwassene
- het onderzoek gericht op een specifieke klacht (+ status localis)
- het onderzoek van het kind
- het onderzoek van de (kwetsbare) oudere patiënt
- het herkennen van een vitaal bedreigde patiënt en het verrichten van een triage (EWS)
- het vaststellen van de dood (schouwen) (natuurlijke en niet natuurlijke)
- POCUS: als verlengstuk van het lichamelijk onderzoek

VAARDIGHEDEN TEN BEHOEVE VAN AANVULLEND DIAGNOSTISCH ONDERZOEK

Voor de beschreven voorbehouden handelingen gelden de wettelijke kaders, waarbij de taak ook voor de student is weggelegd om zelf aan te geven of deze zich bekwaam voelt.

- venapunctie
- arteriepunctie (a. radialis)
- vingerprik t.b.v. POCT (Point of Care Testen)
- het veilig afnemen van en omgang met lichaamsmateriaal
- diagnostiek en interpretatie t.b.v. POCT-bloed, urine, fluor/afscheiding, faeces, en ander lichaamsmateriaal.
- diagnostiek en interpretatie van functieonderzoek (E.C.G., audiometrie, spirometrie)

THERAPEUTISCHE VAARDIGHEDEN

De vaardigheid BLS AED volwassene is een vaardigheid die de student geneeskunde aan het einde van de Bachelor moet beheersen en gedurende de gehele opleiding moet onderhouden (mastery skill).

Voor de beschreven voorbehouden handelingen gelden de wettelijke kaders, waarbij de taak ook voor de student is weggelegd om zelf aan te geven of deze zich bekwaam voelt.

- handhygiëne en algemene (ziekenhuis) hygiëne t.b.v. infectiepreventie/isolatie.
- spuit (medicatie) klaarmaken, injecteren (intracutaan, subcutaan, intramusculair, veneus)
- toedienen andere medicatie, zoals druppels, zalf, aerosol, pillen
- infuus (aanprikken, doorspuiten, infuussysteem aansluiten en verwijderen)
- wondbehandeling (beoordelen, anesthesie oppervlakkig, wondtoilet, wondhechting eenvoudige wonden, steriliteit)
- eenvoudige handelingen (bv. het verwijderen van een ongecompliceerde corpus alienum, aanstippen wrat)
- stelpen bloeding
- verbanden en verbinden
- blaascatheterisatie
- BLS AED volwassene, BLS AED kind, Pocket Mask, ABCDE, eenvoudige trauma-opvang

- omgang met complicaties tijdens verrichting o.a. prikaccidenten

VERSLAGLEGGING EN OVERDRACHT

- verslaglegging van het consult (contextueel aan werkomgeving: bv huisarts, kliniek/SEH)
- omgang met en toepassing van EPD (gegevensopslag/gegevensbeveiliging/digitale systemen)
- het documenteren van het behandelplan/zorgplan
- het verrichten van een overdracht (incl. SBARR)
- het maken van een verwijsbericht
- het maken van een ontslagbericht
- het voorschrijven van medicatie

COMMUNICATIE EN CONSULTVAARDIGHEDEN

De student is zich bewust van en is sensitief in de omgang met de diversiteit van patiënt en (naaste) omgeving.

- algemeen (informed consent, identificatie patiënt, contact maken met de patiënt (connectie, empathie) en respectvolle benadering, basis communicatievaardigheden, faseringen in consult)
- toepassen van het bio-psychosociaal model in een consult
- communicatie tijdens het lichamelijk onderzoek en/of therapeutische vaardigheid
- kennis hebben en toepassen van verschillende arts-patiënt modellen
- het slecht nieuws gesprek
- het bespreken van grenzen aan de zorg (NTBR, stoppen/niet starten met behandeling)
- het toepassen van advanced care planning
- het donatiegesprek
- shared decision making
- motivational interviewing
- familiegesprek, 3-gesprek, heteroanamnese
- toepassen van verschillende methodes van consultvoering (In spreekkamer, telefonisch, digitaal consult, e.a.) (digitale zorg)
- integreren van E health/AI in het consult (digitale zorg)
- verwerken en toepassen van informatie (i.h.b. uit de wetenschappelijke literatuur, richtlijnen, data science/AI)
- omgang met fouten, incl. maken van meldingen
- communicatie t.a.v. leiderschap, grenzen aangeven, assertief communiceren, conflicthantering

Specifieke consulten:

- het preoperatieve consult
- het eerste consult bij een nieuwe patiënt en het vervolgconsult
- het handelen en toepassen van risicofactoren en preventie op individueel en populatieniveau
- het toepassen van specifieke scorings-/screeningslijsten (bv. MMSE)
- het sociaalgeneeskundig consult (o.a. bedrijfsarts, GGD/JGZ)

SAMENWERKEN MET ANDERE PROFESSIONALS

De samenwerking met andere zorgprofessionals bij het uitvoeren van vaardigheden is niet mogelijk indien er geen kennis is over deze vaardigheid vanuit het domein van de andere zorgprofessionals, zoals een transfer van een patiënt of het klaarmaken van een infuus/hanteren van een infuuspomp, zuurstof toediening of het inbrengen van een maagsonde.

- het handelen in samenwerking met verschillende (zorg)professionals en (zorg)instanties
- mondelinge en schriftelijke communicatie met collegae en anderen werkzaam in de gezondheidszorg, inclusief Crew Resource Management (CRM)